

‘Huisvesting arbeidsmigranten’

Evaluatie beleidshandreiking 2008

HAS KennisTransfer
Onderwijsboulevard 221
Postbus 90108
5200 MA 's-Hertogenbosch
Telefoon: (073) 692 36 37

Documenttitel: Huisvesting arbeidsmigranten
 Evaluatie beleidshandreiking 2008

Opdrachtgever: Regio Rivierenland
Contactpersoon: Hennie ter Schegget

Projectleider: Peter Scheer
Projectteam: Wouter Hoogervorst
 Anouk Vingerhoets

Plaats: 's-Hertogenbosch
Datum: 12 juni 2012

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Doel	4
Methode	5
Arealen per gemeente.....	6
Fruitteelt.....	6
Glastuinbouw	7
Boomteelt.....	10
Paddenstoelen.....	11
Arbeidsbehoefte per subsector	12
Fruitteelt.....	12
Glastuinbouw	14
Boomteelt.....	16
Paddenstoelen.....	17
Totale arbeidsbehoefte Regio Rivierenland	18
Normentabel	19
Landelijke cijfers	20
Huisvesting landelijk	21
Beleid Regio Rivierenland	22
Beleidshandreiking huisvesting Regio Rivierenland 2008.....	22
Inpassing beleidshandreiking per gemeente	22
Evaluatie beleidshandreiking	23
Knelpunten	24
Conclusies en aanbevelingen	26
Conclusies	26
Aanbevelingen.....	26
Referenties.....	28

Inleiding

Regio Rivierenland is een samenwerkingsverband van tien gemeenten in de Betuwe, Bommelerwaard en Land van Maas en Waal, namelijk Buren, Culemborg, Geldermalsen, Lingewaal, Maasdriel, Neder-Betuwe, Neerijnen, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel. Dit samenwerkingsverband behartigt de belangen in het Rivierengebied. Dit kunnen individuele belangen zijn, maar ook regionale. Ook voert Regio Rivierenland gemeenschappelijke taken voor de gemeenten uit. Variërend van volksgezondheid tot milieu en van werkgelegenheid tot huisvuilinzameling.

Binnen de Regio is veel bedrijvigheid. De agrarische sector maakt hier ook deel van uit. De sector groeit en met deze groei komen ook vraagstukken naar boven.

Een van de vraagstukken is de huisvesting van tijdelijke buitenlandse werknemers. De vaak arbeidsintensieve teelten vragen (met name op piekmomenten) veel buitenlandse werknemers. De vraag naar personeel kan niet worden ingevuld door werknemers in de Regio. Met name voor de oogstperiode doet men een beroep op buitenlandse werknemers (vanuit EU-landen). Deze buitenlandse werknemers zijn vaak tijdelijk in Nederland en dienen tijdelijk gehuisvest te worden. Dit doet men op velerlei manieren. Te denken valt aan huisvesting op campings, in bungalowparken, in (sta)caravans of units op het erf van de werkgever. Vooral laatst genoemde oplossing doet afbraak aan het landschappelijk beeld, mits niet goed ingepast. Er is een regionaal beleidskader voorhanden die regels stelt voor tijdelijke huisvesting van tijdelijke buitenlandse werknemers. De ervaring leert dat gemeenten deze regels verschillend interpreteren dan wel toepassen. Daarnaast heeft de Regio onvoldoende inzichtelijk om hoeveel werknemers het specifiek gaat en op welke momenten; met andere woorden: het is onduidelijk wat de omvang is van het aantal buitenlandse werknemers in de regio. Om achter deze aantallen te komen zijn bronnen als het CBS en het LEI gebruikt.

In dit rapport wordt alleen rekening gehouden met de primaire agrarische sector. Ook in de voedselverwerkende industrie en de retail zijn veel arbeidsmigranten aan het werk. Bijvoorbeeld voor het sorteren van fruit, het verpakken van groenten en het inpakken van producten bij distributiecentra van supermarkten. Ook deze arbeidsmigranten moeten gehuisvest worden. Hierdoor is de vraag naar huisvesting groter dan hier in dit rapport wordt geschetst.

Regio Rivierenland heeft HAS KennisTransfer gevraagd om onderzoek te verrichten naar bovenstaande problematiek en om een de beleidshandreiking uit 2008 te evalueren.

Doel

(advies tot) Actualisatie van het beleid met betrekking tot huisvesting van tijdelijke buitenlandse werknemers naar aanleiding van confrontatie van beleid van gemeenten in Regio Rivierenland, Rijksbeleid.

Onderzoeksvragen die bijdragen aan bovengenoemde doelstelling zijn onder andere:

- Wat is het regionale beleid ten aanzien van tijdelijke huisvesting;
- Hoe hebben gemeenten in Regio Rivierenland hun beleid ten aanzien van tijdelijke huisvesting van seizoensarbeid uitgewerkt;
- In welke mate wijkt de aanpak per gemeente af;
- Hoe groot is het agrarisch areaal in de Regio, onderverdeeld in subsectoren;
- Hoeveel tijdelijk arbeidskrachten zijn nodig in de Regio;
- Hoe zijn deze arbeidskrachten nu gehuisvest;
- Wat is de verwachte ontwikkeling van het areaal;
- Moet het beleid aangepast worden;
- Welke aanbevelingen zijn er ten aanzien van het beleid.

Methode

In overleg met de Regio Rivierenland zijn er vier subsectoren vastgesteld. Fruitteelt is het meest aanwezig binnen de Regio. Binnen de fruitteeltsector is de arbeidsbehoefte met name in de oogstperiode groot. In de andere sectoren is de arbeidsfilm vlakker en is de behoefte aan tijdelijke huisvesting minder groot. De volgende vier subsectoren zijn vastgesteld:

- Fruitteelt
- Glastuinbouw
- Boomkwekerij (voornamelijk laanbomen)
- Paddenstoelen

Voor de benoemde sectoren zijn de arealen per gemeente via het Centraal Bureau voor de Statistiek(CBS) opgevraagd. Daarnaast is gekeken naar de arbeidsbehoefte binnen de verschillende sectoren. De Kwantitatieve Informatie (KWIN) van de verschillende sectoren en gegevens van de Landbouwtelling van het CBS zijn hierbij als leidraad gebruikt, en ter toetsing zijn een aantal ondernemers telefonisch geïnterviewd.

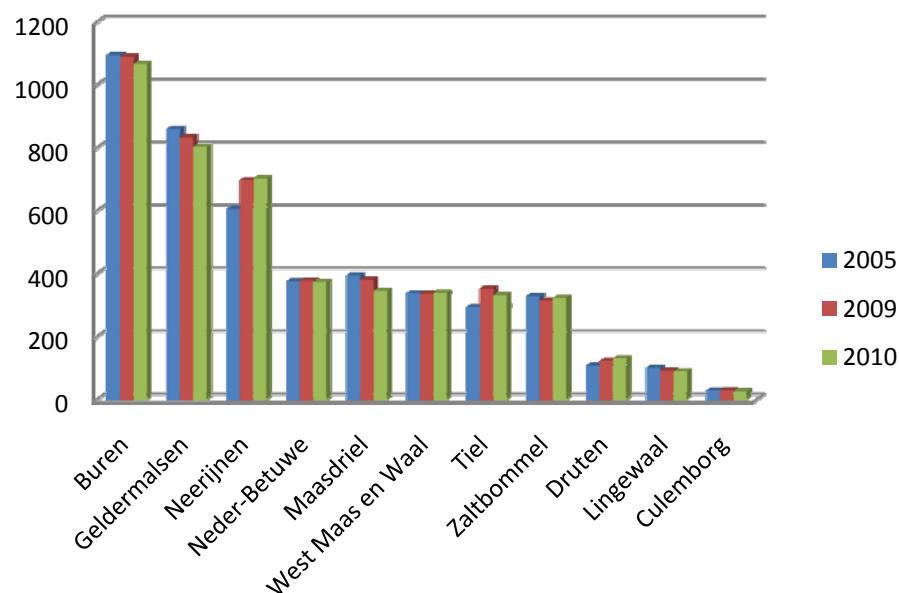
Naast de inventarisatie van de arealen en de arbeidsbehoefte is het beleid van de gemeenten binnen de Regio geanalyseerd. Hiervoor zijn de ambtenaren voor Ruimtelijke Ordening van de gemeenten Tiel, Buren, Neder-Betuwe, Neerijnen, West Maas en Waal, Druten, Geldermalsen en Maasdriel geïnterviewd. Doel hierbij is om inzicht te verkrijgen in het beleid van de gemeente, in hoeverre het beleidskader van de Regio toegepast is en wat de belangrijkste knelpunten zijn ten aanzien van het beleid.

Arealen per gemeente

Per benoemde subsector zijn de arealen binnen de Regio Rivierenland per gemeente opgevraagd via het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De resultaten per sector en per gemeente zijn weergegeven in de onderstaande grafieken en tabellen.

Fruitteelt

Binnen de Regio Rivierenland is fruitteelt een belangrijke sector. Elke gemeente binnen de Regio heeft in meerdere of mindere mate fruitteelt (grafiek 1 en tabel 1). De fruitteelt concentreert zich in 3 gemeenten. Totaal is 58% van de totale fruitteelt binnen de Regio gevestigd in de gemeente Buren, Geldermalsen en Neerijnen. De gemeenten Buren heeft met 24% het grootste areaal aan fruitteelt. Geldermalsen en Neerijnen volgen met respectievelijk 18% en 16% van het totaal binnen de Regio. Het totaal areaal fruitteelt in Regio Rivierenland is de afgelopen vijf jaar redelijk stabiel gebleven. Landelijk stabiliseert het areaal fruitteelt (licht afnemend) het aantal bedrijven neemt sterk af. De verdeling van het areaal zal wel veranderen. Uit een rapport van het LEI (Silvis *et al.*, 2009) blijkt dat het oppervlakte zal appels verminderen, terwijl het areaal peren en houtig kleinfruit zal vergroten.

Grafiek1: Areaal fruitteelt per gemeente in hectare (bron: CBS)

	2005	2009	2010
Buren	1094	1090	1066
Geldermalsen	859	833	803
Neerijnen	606	697	702
Neder-Betuwe	375	378	374
Maasdriel	394	381	345
West Maas en Waal	337	336	339
Tiel	293	352	332
Zaltbommel	328	314	323
Druten	108	122	131
Lingewaal	101	92	89
Culemborg	28	29	26
Totaal	4525	4624	4529

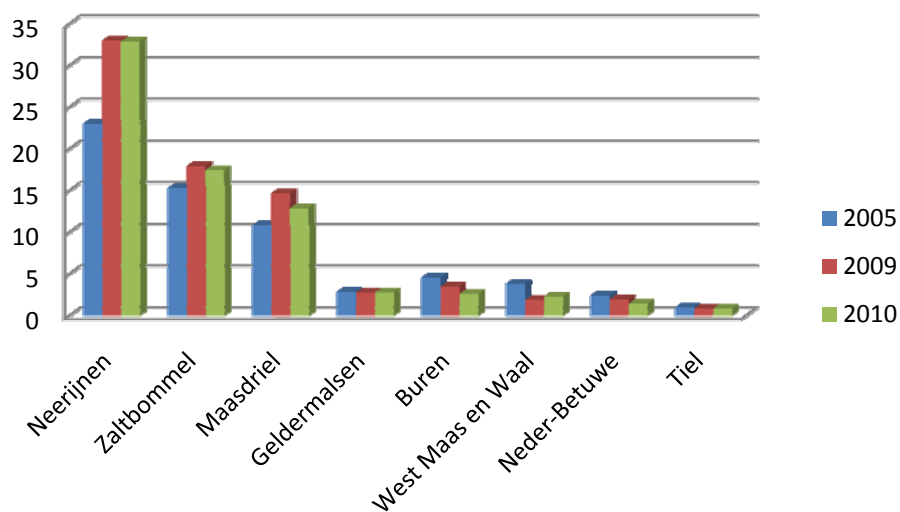
Tabel 1: Areaal fruitteelt per gemeente in hectare (bron: CBS)

Glastuinbouw

Glastuinbouw is onder te verdelen in twee groepen namelijk glasgroenten en bloemkwekerijgewassen. Er is voor gekozen om deze twee groepen te scheiden omdat er in de teelt en de arbeidsbehoefte van beide groepen grote verschillen zijn. Bovendien wordt in de onderstaande grafieken en tabellen duidelijk dat de teelt van glasgroenten binnen de Regio zich voornamelijk binnen de gemeente Neerijnen concentreert, terwijl de teelt van bloemkwekerijgewassen zich voornamelijk binnen de gemeente Zaltbommel concentreert. De trend in de glastuinbouw is dat er schaalvergroting plaatsvindt, waardoor het totale areaal toeneemt.

Het LEI voorspelt dat het totale areaal (glas)tuinbouw in Nederland gelijk zal blijven de komende jaren. Wel moet daarbij vermeld worden dat er wel een verschuiving plaats zal vinden, het areaal glasgroenten zal dalen door concurrentie uit het buitenland, terwijl het areaal snijbloemen zal stijgen door een stijgende koopkracht. Wel zal de totale productie per hectare nog stijgen, waardoor het verlies van de glasgroenten niet groot zal zijn (Silvis *et al.*, 2009).

Naast een behoorlijk areaal fruitteelt heeft de gemeente Neerijnen een klein areaal aan glasgroenten binnen de Regio (grafiek 2 en tabel 2). Hoewel het areaal glasgroenten niet groot is, heeft de gemeente Neerijnen toch het grootste areaal aan glasgroenten binnen de Regio met 45% van het totaal. Daarnaast hebben de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel een areaal van enige betekenis met respectievelijk 24% en 16%.

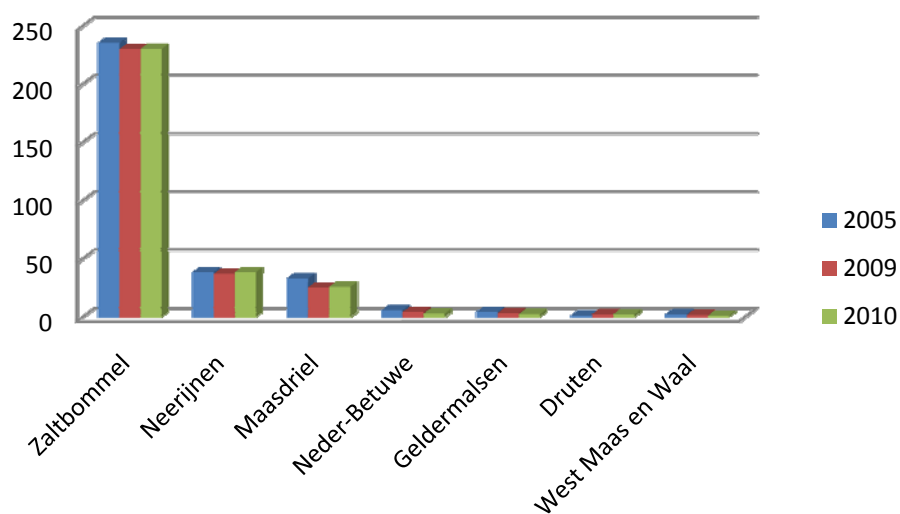

Grafiek 2: Areaal glasgroenten per gemeente in hectare (bron: CBS)

	2005	2009	2010
Neerijnen	23	33	33
Zaltbommel	15	18	17
Maasdriel	11	15	13
Geldermalsen	3	3	3
Buren	5	3	3
West Maas en Waal	4	2	2
Neder-Betuwe	2	2	1
Tiel	1	1	1
Druten	0	1	1
Culemborg	0	0	0
Lingewaal	0	0	0
Totaal	64	77	74

Tabel 2: Areaal glasgroenten per gemeente in hectare (bron: CBS)

De bloemkwekerijgewassen hebben zich geconcentreerd in de gemeente Zaltbommel (grafiek en tabel 3). Waar de glasgroenten hier slechts een klein deel van het areaal glastuinbouw uitmaakt, is het areaal bloemkwekerijgewassen groot. Zaltbommel heeft binnen de Regio 76% van het totale areaal bloemkwekerijgewassen. Dit wordt met name veroorzaakt door een grote concentratie chrysantenteelt in de Bommelerwaard. Binnen de gemeenten Neerijnen en Maasdriel zijn de arealen een stuk lager met respectievelijk 13% en 9%.

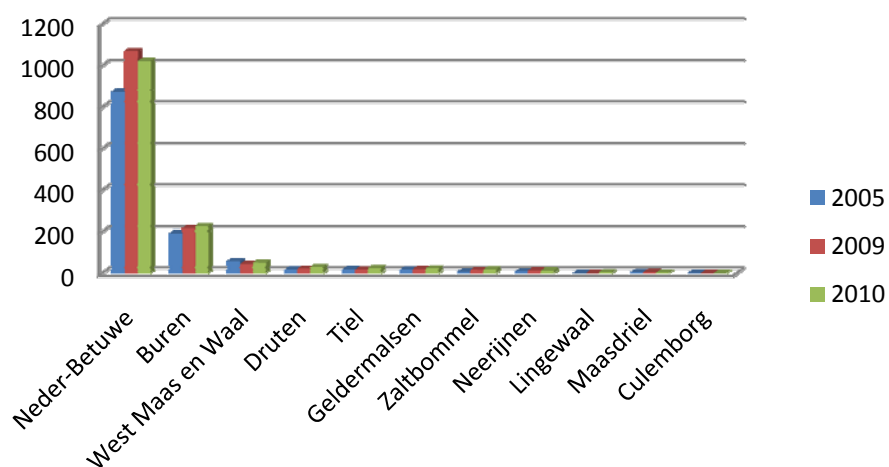
Grafiek 3: Areaal bloemkwekerijgewassen per gemeente in hectare (bron: CBS)

	2005	2009	2010
Zaltbommel	236	230	231
Neerijnen	39	37	39
Maasdriel	34	26	26
Neder-Betuwe	6	4	3
Geldermalsen	5	4	3
Druten	2	3	3
West Maas en Waal	3	2	1
Buren	0	0	0
Lingewaal	0	0	0
Culemborg	0	0	0
Tiel	0	0	0
Totaal	323	306	305

Tabel 3: Areaal bloemkwekerijgewassen per gemeente in hectare (bron: CBS)

Boomteelt

De boomteelt concentreert zich in de gemeente Neder-Betuwe (grafiek 4 en tabel 4). Naast een behoorlijk fruitteelt areaal heeft deze gemeente het grootste areaal aan boomteelt in de Regio met 72% van het totaal. Met name de laanboomteelt concentreert zich in deze gemeente. De gemeente Buren heeft naast het grootste areaal aan fruitteelt in de Regio ook een behoorlijk areaal boomteelt met 16% van het totaal. Het LEI verwacht dat de boomteeltsector in Nederland de komende jaren nog blijft stijgen, omdat Nederland een goede positie in de internationale markt heeft. Deze stijging zal zeer waarschijnlijk ook in Regio Rivierenland plaatsvinden (Silvis *et al.*, 2009).

Grafiek 4: Areaal boomkwekerijgewassen per gemeente in hectare (bron: CBS)

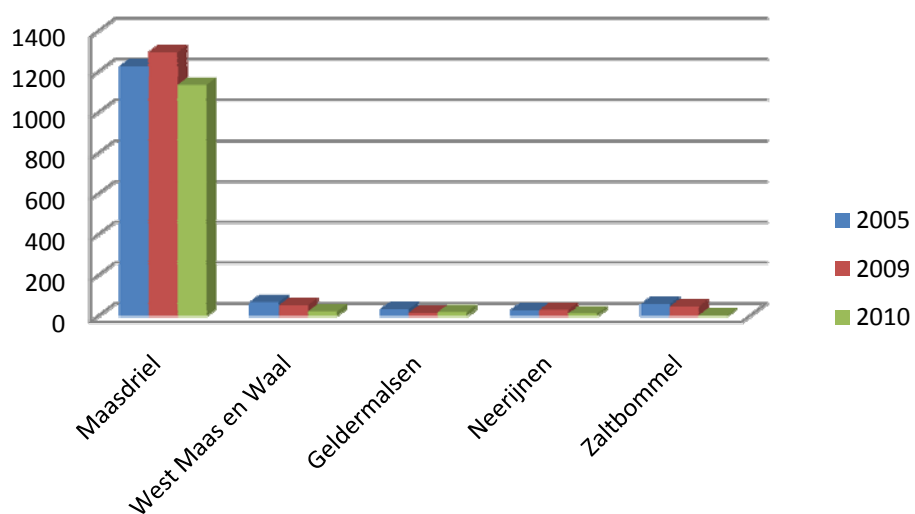
	2005	2009	2010
Neder-Betuwe	874	1070	1022
Buren	192	218	227
West Maas en Waal	58	45	51
Druten	18	22	30
Tiel	18	17	24
Geldermalsen	18	20	22
Zaltbommel	8	16	18
Neerijnen	9	14	13
Lingewaal	0	0	5
Maasdriel	5	6	3
Culemborg	2	1	0
Totaal	1201	1427	1415

Tabel 4: Areaal boomkwekerijgewassen per gemeente in hectare (bron: CBS)

Paddenstoelen

Voor de paddenstoelenteelt is alleen de gemeente Maasdriel relevant. 95% van het areaal paddenstoelenteelt binnen de Regio Rivierenland concentreert zich in de gemeente Maasdriel (grafiek 5 en tabel 5). Naast paddenstoelenteelt heeft de gemeente Maasdriel een behoorlijk areaal aan fruitteelt. Verder heeft Maasdriel een klein deel glasgroenten en bloemkwekerijgewassen.

De verwachting van het LEI (Silvis *et al.*, 2009) is dat het areaal paddenstoelen de komende jaren af zal nemen, maar dat ook hier, net zoals in de glasgroenteteelt, de productie per vierkante meter zal wel stijgen.

Grafiek 5: Areaal paddenstoelen per gemeente in are (bron: CBS)

	2005	2009	2010
Maasdriel	1228	1297	1137
West Maas en Waal	69	53	24
Geldermalsen	34	17	20
Neerijnen	29	31	13
Zaltbommel	59	48	5
Buren	0	0	0
Culemborg	6	0	0
Druten	0	0	0
Lingewaal	0	0	0
Neder-Betuwe	0	0	0
Tiel	0	0	0
Totaal	1426	1447	1199

Tabel 5: Areaal paddenstoelen per gemeente in are (bron: CBS)

Arbeidsbehoefte per subsector

Fruitteelt

De arbeidsbehoefte voor een fruitteeltbedrijf hangt af van een aantal factoren. Ten eerste zijn er verschillende fruitsoorten, die weer onderverdeeld zijn in rassen, met verschillen in oogsttijdstippen. Daarnaast is ook de teeltwijze van belang. Ook is het oogstjaar van invloed, hoe meer ton fruit er aan de bomen hangt hoe meer werk het oogsten kost, afhankelijk van de weersomstandigheden.

De arbeidsbehoefte van fruittelers is niet jaarrond hetzelfde en verschilt ook per gewas. In dit rapport worden de drie belangrijkste fruitgroepen meegenomen in de berekeningen, namelijk pit- en steenvruchten, kleinfruit en aardbeien. Over het algemeen geldt dat de grootste arbeidsbehoefte in de fruitteelt tijdens de oogst is. In het geval van kleinfruit en aardbeien zal de grootste piek in de zomer liggen, bij fruitbomen, zoals appels en peren, ligt deze meer in het najaar.

De behoefte aan tijdelijke arbeidsmigranten voor pit- en steenvruchten is berekend aan de hand van gegevens van de Kwantitatieve Informatie (KWIN) Fruitteelt en de Nederlandse Fruittelers Organisatie (NFO). De arbeidsbehoefte in deze fruitgroep is het hoogst tijdens de pluk, maar ook tijdens het dunnen en snoeien is arbeid nodig. Gemiddeld genomen is er voor de pluk één werknemer per hectare nodig, waarvan tweederde uit Midden- en Oost-Europa komt, en een derde uit Nederland. In Regio Rivierenland is 4348 hectare pit- en steenvruchten, wat neerkomt op 2899 tijdelijke arbeidsmigranten die tijdens de pluk aanwezig zijn. Daarnaast hebben veel bedrijven ook tijdelijke arbeidsmigranten in dienst voor het snoeien en dunnen van de bomen in de winter. Vooral grotere bedrijven huren hier personeel voor in. In Regio Rivierenland zijn 95 bedrijven die groter zijn dan 15 hectare, wat een totaal van 1818 hectare betreft (CBS Landbouwtelling). Gemiddeld genomen is er een halve werknemer nodig per hectare voor het snoeien en dunnen. In totaal zijn er dus 909 werknemers nodig, verdeeld over de maanden december, januari en februari.

Onder de kleinfruitsector worden onder andere bessen, frambozen en bramen gerekend. Deze hebben allemaal verschillende arbeidsbehoeften, alhoewel de pieken wel allemaal in de oogst liggen. Rode bessen, frambozen en bramen worden handmatig geplukt. Voor deze pluk zijn voornamelijk losse arbeidskrachten in dienst. Uit de KWIN is gebleken dat de gemiddelde arbeidsbehoefte in de oogst van kleinfruit 14 personen per hectare bedraagt, op basis van een 40-urige werkweek. De meeste van deze buitenlandse werknemers zijn afkomstig uit Midden- en Oost-Europa. In de Regio Rivierenland is 114 hectare kleinfruit aanwezig, wat betekent dat er 1596 tijdelijke arbeidsmigranten nodig zijn, met name in de maanden juni en september.

Het areaal aardbeien in de Regio Rivierenland is relatief laag met 50 hectare, maar de arbeidsbehoefte is verschillend van de pit- en steenvruchten en het kleinfruit. De arbeidspiek ligt in het voorjaar en de zomer, afhankelijk of het een open- of bedekte teelt is. Uit de KWIN blijkt dat de oogst van aardbeien gemiddeld zes weken duurt en ongeveer zes buitenlandse werknemers per hectare nodig zijn. Deze buitenlandse werknemers komen met name uit Midden- en Oost-Europa. Dit betekent dat er gedurende de hele aardbeienoogst 300 tijdelijke arbeidsmigranten nodig zijn in Regio Rivierenland.

In tabel 6 wordt de arbeidsbehoefte aan tijdelijke arbeidskrachten per gemeente weergegeven.

	Ha in 2010	Arbeidsbehoefte
Buren	1066	1343
Geldermalsen	803	1012
Neerijnen	702	884
Neder-Betuwe	374	471
Maasdiel	345	435
West Maas en Waal	339	427
Tiel	332	418
Zaltbommel	323	407
Druten	131	165
Lingewaal	89	112
Culemborg	26	33
Totaal	4529	5704

Tabel 6: Arbeidsbehoefte van arbeidsmigranten voor de fruitteelt per gemeente.

Glastuinbouw

De arbeidsbehoefte voor de glastuinbouw is minder seizoensgebonden. Glastuinbouw is ook heel divers. Grofweg kunnen we dit onderverdelen in twee subsectoren; groente- en sierteelt.

Uit cijfers van de Landbouwtelling van het CBS (2010) komt naar voren dat er 302 FTE werkzaam zijn in de glasgroentesector in de Regio Rivierenland. Hiervan is 97 FTE gezinskracht, 166 FTE vaste arbeidskracht en resteert 39 FTE die ingevuld worden door losse arbeidskrachten. Wanneer gekeken wordt naar de arbeidsbehoefte van de drie belangrijkste gewassen in de glasgroenteteelt: tomaat, paprika en komkommer, blijkt dat er duidelijke verschillen zijn (KWIN Glastuinbouw 2010). Met name in de teelt van paprika en tomaat is de arbeidsbehoefte jaarrond redelijk constant, met een lichte piek in de zomer en een lagere behoefte in de winter. Wanneer gekeken wordt naar de productie van komkommers is te zien dat de piek in de arbeidsbehoefte met name in de zomer ligt. Dit verschil komt door de verschillende werkzaamheden per gewas. De vraag naar tijdelijke arbeidsmigranten zal dus niet gelijk zijn over het gehele jaar. In de gemeenten Neerijnen, Zaltbommel en Maasdriel, de belangrijkste producenten van glasgroenten in de Regio, is paprika de meest geteelde groentesoort. Van de in totaal 74 hectare glasgroenten, wordt op 56 hectare paprika geteeld (Jukema & Ruijs, 2011). Deze teelt zal, doordat de arbeidsbehoefte jaarrond is, weinig extra tijdelijke arbeidsmigranten met zich meebrengen. Wanneer de 39 FTE bestaande uit losse arbeidskrachten volledig ingevuld zouden worden door tijdelijke arbeidsmigranten, die gemiddeld een half jaar werken, komt dit neer op een totaal van 78 arbeidsmigranten die het hele jaar door werken. In tabel 7 is de verdeling van de arbeidsmigranten over de gemeenten weergegeven.

	Ha in 2010	Arbeidsbehoefte
Neerijnen	33	35
Zaltbommel	17	18
Maasdriel	13	14
Geldermalsen	3	3
Buren	3	3
West Maas en Waal	2	2
Neder-Betuwe	1	1
Tiel	1	1
Druten	1	1
Culemborg	0	0
Lingewaal	0	0
Totaal	74	78

Tabel 7: Arbeidsbehoefte van arbeidsmigranten voor glasgroentebedrijven per gemeente.

De sierteelt onder glas valt weliswaar onder de glastuinbouwsector maar ziet er totaal anders uit dan de glasgroentesector. Omdat de Regio Bommelerwaard een concentratiegebied is, voor met name de chrysantenteelt, is deze teelt als basis genomen voor het berekenen van de arbeidsbehoefte. De cijfers komen voort uit de KWIN Glastuinbouw 2010. Het totaal aan FTE dat nodig is in de sierteelt in Regio Rivierenland bedraagt 1169. Hiervan bestaan 313 FTE uit gezinskrachten en 745 FTE aan vaste krachten. Er blijft nog 111 FTE over aan losse krachten, die

gemiddeld een half jaar per bedrijf werken. De arbeidsbehoefte in de chrysantenteelt is jaarrond redelijk constant, wat betekent dat er erg weinig tijdelijke werknemers nodig zijn, en eventuele arbeidsmigranten niet tijdelijk gehuisvest hoeven te worden. Het grootste areaal sierteelt ligt in Zaltbommel, waar de behoefte aan losse krachten het hoogst zal zijn (tabel 8).

	Ha in 2010	Arbeidsbehoefte
Zaltbommel	231	168
Neerijnen	39	28
Maasdriel	26	19
Neder-Betuwe	3	2
Geldermalsen	3	2
Druten	3	2
West Maas en Waal	1	1
Culemborg	0	0
Lingewaal	0	0
Tiel	0	0
Buren	0	0
Totaal	305	222

Tabel 8: Arbeidsbehoefte van arbeidsmigranten voor sierteeltbedrijven per gemeente.

Boomteelt

De boomteeltsector is heel divers. Binnen de Regio Rivierenland is voornamelijk laanboomteelt gevestigd. Dit is een meerjarige teelt en arbeidsbehoefte verschilt dan ook per teeltjaar, gewas en teeltwijze. Een ander kenmerk is dat het werk fysiek zwaarder is dan de andere teelten. De gemaakte berekeningen zijn op basis van gemiddelden van de laanboomteelt uit de KWIN boomkwekerij 2006. Uit de berekeningen blijkt dat de arbeidsbehoefte ongeveer 0,5 FTE per hectare is. Voor de Regio betekent dit dat er op basis van een werkweek van 40 uur ongeveer 700 FTE werkzaam zouden zijn in de boomteelt. Uit de gegevens van de Landbouwtelling 2010 (CBS) komt naar voren dat er 536 FTE daadwerkelijk op de bedrijven in Regio Rivierenland aanwezig was. Hiervan bestaat 271 FTE uit gezinskrachten en 239 FTE uit vaste werknemers. Er is dan nog 29 FTE over voor losse arbeidskrachten, die voornamelijk door tijdelijke arbeidskrachten ingevuld zullen worden. De piekperiode in de boomteelt ligt in oktober en november en duurt gemiddeld vijf weken. Wanneer de 29 FTE van de losse arbeidskrachten omgerekend worden naar aantal krachten die, aangenomen dat deze vijf weken per jaar werkzaam zijn, komt dit neer op 290 tijdelijke arbeidskrachten, die voornamelijk zullen bestaan uit tijdelijke arbeidsmigranten, omdat dit buiten de vakantieperiode valt (i.v.m. eventuele scholieren). Deze arbeidsmigranten zullen met name in de gemeente Neder-Betuwe aan het werk zijn (tabel 9).

	Ha in 2010	Arbeidsbehoefte
Neder-Betuwe	1022	209
Buren	227	47
West Maas en Waal	51	10
Druten	30	6
Tiel	24	5
Geldermalsen	22	5
Zaltbommel	18	4
Neerijnen	13	3
Lingewaal	5	1
Maasdriel	3	1
Culemborg	0	0
Totaal	1415	290

Tabel9: Arbeidsbehoefte van tijdelijke arbeidsmigranten voor boomteeltbedrijven per gemeente.

Paddenstoelen

De teelt van paddenstoelen is zeer arbeidsintensief. De arbeidsbehoefte van een paddenstoelbedrijf is erg lastig te bepalen. Het hangt onder andere af welke maat paddenstoel er geplukt wordt en of er machinaal of handmatig wordt geplukt. Voor elk bedrijf zal de arbeidsbehoefte anders zijn. Wel is het zo dat de arbeidsbehoefte in de champignonenteelt jaarrond is, waardoor er geen piek is in tijdelijke werknemers, omdat de meeste werknemers voor langere tijd aanwezig zullen zijn op het bedrijf.

Uit de CBS Landbouwtelling (2010) is gebleken dat er 299 FTE aanwezig was op de paddenstoelbedrijven in Regio Rivierenland. Hiervan bedraagt 113 FTE gezinskrachten. De overige 186 FTE bestaat uit vaste (143 FTE) en losse (43 FTE) krachten. Uit contact met Agrarische Bedrijfsverzorging (AB) Oost (regio Betuwe en Bommelerwaard), blijkt dat er in de paddenstoelenteelt voornamelijk arbeidsmigranten werken, ook in vaste dienst. Daarom wordt er in dit geval gerekend met een arbeidsbehoefte van 186 FTE, bestaande uit arbeidsmigranten. Als er vanuit gegaan wordt dat de vaste medewerkers fulltime werken en de parttime medewerkers 0,5 FTE en al deze medewerkers gemiddeld een half jaar in Nederland werken, dan komt dit neer op 458 arbeidsmigranten voor de gehele Regio. In tabel 10 wordt de arbeidsbehoefte per gemeente weergegeven voor de paddenstoelenteelt.

	Are in 2010	Arbeidsbehoefte
Maasdriel	1137	434
West Maas en Waal	24	9
Geldermalsen	20	8
Neerijnen	13	5
Zaltbommel	5	2
Buren	0	0
Culemborg	0	0
Druten	0	0
Lingewaal	0	0
Neder-Betuwe	0	0
Tiel	0	0
Totaal	1199	458

Tabel 6: Arbeidsbehoefte van paddenstoelbedrijven, let op: oppervlakte is in are.

Totale arbeidsbehoefte Regio Rivierenland

In tabel 11 is een overzicht gegeven van het aantal tijdelijke arbeidsmigranten die nodig zijn en wanneer deze nodig zijn. Glastuinbouw en de champignonteelt hebben beiden een jaarronde arbeidsbehoefte, terwijl de fruit- en boomteelt beiden pieken hebben in arbeidsbehoefte. De grootste piek in arbeid bevindt zich in de fruitteelt, met name in de oogstperiode in het najaar. Dit is ook de drukste periode in de boomteelt.

	jan	feb	mrt	apr	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov	dec
Fruitteelt	303	303	-	-	-	150	948	798	1933	966	-	303
Glasgroente	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78	78
Sierteelt	222	222	222	222	222	222	222	222	222	222	222	222
Boomteelt	-	-	-	-	-	-	-	-	-	290	290	-
Champignon	458	458	458	458	458	458	458	458	458	458	458	458
Tijdelijk	303	303	-	-	-	150	948	798	1933	1256	290	303
Jaarrond	758	758	758	758	758	758	758	758	758	758	758	758
Totaal	1061	1061	758	758	758	908	1706	1556	2691	2014	1048	1061

Tabel 7: Totale tijdelijke arbeidsbehoefte Regio Rivierenland in aantal arbeidskrachten.

Wanneer de getallen van alle sectoren per gemeente bij elkaar opgeteld worden, zien we de totale arbeidsbehoefte die in een jaar nodig is per gemeente. In totaal zijn dan 6752 arbeidsmigranten nodig, dan wel tijdelijk, dan wel jaarrond (tabel 12).

	Fruit	Glasgroente	Sierteelt	Boomteelt	Paddenstoelen	Totaal
Buren	1343	3	0	47	0	1393
Geldermalsen	1012	3	2	5	8	1030
Neerijnen	884	35	28	3	5	955
Maasdriel	435	14	19	1	434	903
Neder-Betuwe	471	1	2	209	0	683
Zaltbommel	407	18	168	4	2	599
West Maas en Waal	427	2	1	10	9	449
Tiel	418	1	0	5	0	424
Druten	165	1	2	6	0	174
Lingewaal	112	0	0	1	0	113
Culemborg	33	0	0	0	0	33
Totaal	5704	78	222	290	458	6752

Tabel 12: Totale arbeidsbehoefte in Regio Rivierenland voor een heel jaar per gemeente.

Normentabel

Voor iedere sector is een normentabel opgesteld (tabel 13), waar het aantal medewerkers en de nodige vierkante meters woonoppervlakte nodig voor een bepaalde bedrijfsgrootte wordt weergegeven. Deze normentabel is een handvat voor het bepalen van de benodigde woonruimte per bedrijf. Dit is echter een indicatie, in werkelijkheid kunnen er afwijkingen bestaan, waardoor elke aanvraag afzonderlijk bekeken moet worden. Het aantal buitenlandse werknemers dat nodig is in de sierteelt en de paddenstoelenteelt is jaarrond nodig, in tegenstelling tot met name de fruitteelt en de boomteelt. Deze sectoren hebben een veel sterkere piek in zomer/najaar.

Sector	Bedrijfsgrootte	Aantal arbeidsmigranten	Benodigde woonruimte (m ²)
Fruitteelt	5 hectare	6	60
Fruitteelt	10 hectare	13	130
Fruitteelt	20 hectare	25	250
Glasgroenten	1 hectare	1	10
Glasgroenten	4 hectare	4	40
Glasgroenten	6 hectare	6	60
Sierteelt (glas)	1 hectare	1	10
Sierteelt (glas)	4 hectare	3	30
Sierteelt (glas)	6 hectare	5	50
Paddenstoelen	25 are	10	100
Paddenstoelen	50 are	19	190
Paddenstoelen	75 are	29	290
Boomteelt	5 hectare	1	10
Boomteelt	10 hectare	2	20
Boomteelt	15 hectare	3	30

Tabel 13: Normentabel waarin per sector en bedrijfsgrootte het aantal arbeidsmigranten en de benodigde woonruimte is weergegeven.

Landelijke cijfers

Recent is er een rapport verschenen van de onderzoekscommissie “Lessen uit recente arbeidsmigratie”. Dit rapport stelt dat arbeidsmigratie een structureel verschijnsel gaat worden. De commissie stelt dat Nederland niet in staat is geweest om de toestroom van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost Europa in goede banen te leiden. Er is geconstateerd dat er een groot aantal malafide uitzendbureaus actief zijn, dat de huisvesting slecht en in sommige gevallen schrijnend is. Daarnaast worden de buitenlandse werknemers onderbetaald en betalen ze te veel voor slechte en te kleine huisvesting.

Uit de cijfers van verschillende instanties blijkt dat er in 2011 bijna 200.000 Midden- en Oost Europeanen in Nederland geregistreerd staan als inwoner of werknemer. Het gaat hierbij om geregistreerde personen. Naast deze groep is er ook een groep die niet geregistreerd is. In werkelijkheid zal het aantal Midden- en Oost Europeanen tussen de 300.000 en 400.000 liggen. In 2004 lagen de schattingen van de toename van het aantal buitenlandse werknemers op 4000 tot 8000 per jaar indien er sprake was van volledig vrij verkeer van werknemers. Dit laatste is pas in 2007 gerealiseerd. Uit het rapport blijkt dat met name de gemeente Maasdriel binnen Regio Rivierenland een hoge concentratie Midden- en Oost Europeanen heeft.

Het aantal arbeidsmigranten zal blijven groeien in de komende jaren. Schattingen zijn dat het aantal Midden- en Oost Europeanen in 2040 zal stijgen tot 700.000. Dit wordt met name veroorzaakt door de toetreding tot de EU van landen als Bulgarije en Roemenië.

Veel buitenlandse werknemers laten zich niet registreren. Enerzijds omdat de registratie omslachtig is en er om de nodige bewijsstukken wordt gevraagd. Sommige werkgevers dringen er op aan dat buitenlandse werknemers zich niet moeten laten registreren. Het is voor buitenlandse werknemers onaantrekkelijk om zich te laten registreren en gemeenten houden zich niet altijd aan de richtlijnen van de GBA. Gemeenten hebben hierdoor slecht zicht op het aantal arbeidsmigranten. Het is dan ook onduidelijk om welke aantallen het gaat en waar de arbeidsmigranten zich precies bevinden. Dit inzicht is van groot belang om effectief beleid te kunnen maken en voeren (Commissie LURA, 2011).

Op dit moment wordt er nog gebruik gemaakt van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) voor de persoonsregistratie in Nederland. Vanaf 1 oktober 2012 gaat de Registratie Niet Ingezetenen (RNI) in. In de RNI worden personen geregistreerd die een relatie hebben met Nederlandse overheidsinstellingen, maar niet in Nederland wonen, zoals personen die geëmigreerd zijn. Personen die korter dan 4 maanden in Nederland verblijven zijn niet-ingezetenen en deze moeten geregistreerd worden in het RNI. Hieronder vallen ook arbeidsmigranten die korter dan 4 maanden in Nederland aan het werk zijn. Hierdoor zal een beter overzicht ontstaan over het aantal arbeidsmigranten in Nederland. Het RNI wordt vanaf 2013 samen met het GBA de Basisregistratie Personen. Een database met persoonsgegevens van zowel ingezetenen als niet-ingezetenen. Hierdoor komt er een centraal overzicht.

Huisvesting landelijk

Landelijk gezien worden tijdelijke arbeidsmigranten gehuisvest in verschillende woonvormen, zoals: op bedrijven (woonunits, containers, (sta)caravans, bijgebouwen, schuren en loodsen), op campings, in woningen van particuliere huiseigenaren, in recreatiewoningen, in pensions, in woningen van commerciële verhuurders, op onbeheerde terreinen en in woningen van woningcoöperaties. In de meeste gevallen is de werkgever de aanbieder van de woonruimte, maar ook (malafide en bonafide) uitzendbureaus en verhuurders. Bijna 80% van de arbeidsmigranten woont op een kamer of in een zelfstandige woonruimte. Dit kan bijvoorbeeld zijn bij de werkgever of in een huurhuis. Slechts 5% woont in een recreatie- of vakantiewoning en 3% woont in een caravan of woonwagen. Daarnaast woont ongeveer 11% van de arbeidsmigranten in een pension of ho(s)tel.

Overheden, woningcorporaties, werkgevers en vakbonden hebben een Uniforme Huisvestingsnorm getekend, waarin de minimale normen waaraan huisvesting van tijdelijke arbeidsmigranten aan moet voldoen. Bewoners moeten minimaal 10 m² omsloten leefruimte per persoon hebben. Daarnaast moeten bewoners van een reguliere woning of wooneenheid (bijv. een unit) minimaal 12 m² gebruiksoppervlak hebben. De overige normen zijn te vinden in de gehele normenset.

Landelijke gemeenten krijgen regelmatig klachten over de huisvesting van (tijdelijke) arbeidsmigranten. Voorbeelden zijn een tekort aan passende huisvesting, gebrekkige en ondeugdelijke huisvesting, onrechtmatige bewoning en werknemers die zo goedkoop mogelijk willen wonen. Dit heeft ook gevolgen voor de arbeidsmigranten zelf, zij komen te wonen in onveilige situaties, onder slechte hygiënische omstandigheden, weinig tot geen privacy (mede door overbewoning), financiële uitbuiting en afhankelijkheid van de werkgever.

De voorkeur van fruitteilers gaat uit naar het huisvesten van de buitenlandse werknemers op het eigen bedrijf. Wanneer deze werknemers in pandig of in logiesgebouwen gehuisvest worden, is de sociale controle groter en is er minder overlast.

Daarnaast zijn er op verschillende locaties in Nederland al zogenoemde 'Polenhotels', waarin enkele honderden Poolse werknemers gehuisvest worden. Dit zijn vooral oplossingen voor arbeidsmigranten die voor een langere tijd aanwezig zijn, of voor sectoren waar jaarrond vraag is naar arbeidsmigranten (bijv. glastuinbouw en paddenstoelenteelt). Dit is een landelijk voorbeeld dat ook mogelijk is in Regio Rivierenland, bijvoorbeeld op industrieterreinen. Werknemers worden dan ondergebracht in een soort hotel, op een locatie waar zij weinig overlast kunnen veroorzaken. Van belang is dat er goed onderzoek gedaan wordt naar de locaties waar deze logies geplaatst kunnen worden en hoe groot de vraag is naar deze vorm van huisvesting. Ook moet er vanuit de gemeente medewerking worden verleend bij het vergunnen van hotels op locaties waar, vanuit het bestemmingsplan, geen hotel geplaatst zou mogen worden, bijvoorbeeld op een industrieterrein.

Om te voorkomen dat er overlast is van arbeidsmigranten is het van belang dat deze mensen zich niet gaan vervelen. In Regio Rivierenland is al een ontmoetingsplek voor Polen in een voormalig restaurant. Zulke initiatieven kunnen overlast verminderen en zouden aangemoedigd moeten worden door de gemeenten.

Beleid Regio Rivierenland

Beleids-handreiking huisvesting Regio Rivierenland 2008

De beleids-handreiking is gericht op tijdelijke arbeidsmigranten die werkzaam zijn in de land- en tuinbouwsector. Één van de uitgangspunten is dat de huisvesting van arbeidsmigranten zo veel mogelijk op het eigen agrarisch bedrijf, in agrarisch bedrijfsgebouwen plaatsvindt. In de vastgestelde piekmaanden zijn tijdelijke woonvoorzieningen toegestaan om de grote tijdelijke vraag naar woonruimte op te vangen. Het is niet toegestaan om deze tijdelijke woonvoorzieningen permanent te bewonen. Alle huisvesting moet adequaat en veilig zijn. Het is mogelijk om logies te verlenen aan tijdelijke werknemers, wanneer er niet genoeg ruimte is binnen bestaande bedrijfsgebouwen. Dit is alleen toegestaan voor eigen werknemers, voor een periode van maximaal aaneengesloten periode van vier maanden per werknemer (de logiesgebouwen mogen wel jaarrond bewoond worden). Tijdelijke woonvoorzieningen, zoals woonunits of (sta)caravans, moeten na de piekperiode verwijderd worden. Als dit niet gebeurt kunnen gemeenten sancties opleggen aan de ondernemer.

Inpassing beleids-handreiking per gemeente

Er zijn acht gemeenten geïnterviewd. Van deze gemeenten hebben vier gemeenten de beleids-handreiking een-op-een overgenomen in de bestemmingsplannen. Drie van de geïnterviewde gemeenten hebben een kleine aanpassing gedaan en de rest overgenomen in de bestemmingsplannen. Één gemeente geeft aan dat de beleids-handreiking niet binnen de gemeente toepasbaar is, omdat in deze gemeente vooral laanboomteelt plaatsvindt, wat een vlakke arbeidsfilm heeft. Er is wel voor gekozen om de handreiking als basis te gebruiken voor het huidige beleid.

Alle gemeenten kunnen voorbeelden noemen van situaties met buitenlandse werknemers. De voorbeelden variëren van ondernemers die het goed geregeld hebben voor hun werknemers, tot aanvragen waarbij het beleid ontoereikend is gebleken. Daarnaast zijn er vele voorbeelden van slechte huisvesting in woningen, op campings en in schuren of bedrijfsgebouwen, waar onveilige dan wel inhumane situaties ontstaan.

Een voorbeeld van beleid wat niet toereikend bleek, is van een ondernemer in een gemeente waar 200 m² inpandige huisvesting is toegestaan. Deze ondernemer heeft dit maximum van 200 m² huisvesting binnen bestaande bebouwing gerealiseerd. Toch is het maximum voor dit bedrijf onvoldoende om al zijn werknemers onderdak te bieden. Units zijn geen oplossing, omdat units naast inpandige huisvesting binnen deze gemeente niet wenselijk zijn. Deze ondernemer is tegen de grenzen van het beleid van de gemeente aangelopen.

Aanleiding van dit onderzoek is dat de gemeenten geen exacte gegevens beschikbaar hebben over de arbeidsbehoefte en de vraag naar huisvesting voor tijdelijke arbeidsmigranten. Dit komt ook naar voren uit de interviews met de gemeenten. Het vermoeden is dan ook dat de plekken waar huisvesting plaatsvindt, die bekend zijn bij de gemeenten, slechts het topje van de ijsberg zijn. Deze plekken zijn bekend door het binnenkomen van klachten, aanvragen of doordat erover gesproken wordt. De verwachting is dat er meer huisvesting plaatsvindt.

Het aantal klachten verschilt per gemeente. Er zijn gemeenten waar nooit klachten binnenkomen, maar er zijn ook gemeenten waar regelmatig klachten binnenkomen. De meest voorkomende klachten hebben betrekking op overlast. Controle en handhaving door gemeenten vindt meestal plaats naar aanleiding van klachten.

Veel gemeenten hebben geen goed overzicht waar tijdelijke arbeidsmigranten gehuisvest zijn en hoeveel buitenlandse werknemers nodig zijn op een agrarisch bedrijf. Wel hebben verschillende gemeenten een vermoeden waar deze migranten gehuisvest zijn. Verschillende gemeenten geven namelijk aan dat zij bekend zijn met het feit dat arbeidsmigranten gehuisvest zijn op campings, soms zelfs minicampings die eigendom zijn van de werkgevers zelf. Er worden er geen arbeidsmigranten gehuisvest op bungalowparken in de regio.

Gemeenten weten vaak dat er huisvesting plaatsvindt in woonhuizen en kantoorpanden. Dit is niet toegestaan. Daarnaast komt ook slechte huisvesting in caravans, bijvoorbeeld in de boomgaard, en in illegaal omgebouwde schuren voor. Toch worden er ook veel migranten gehuisvest binnen bedrijfspanden of in units, zoals voorgeschreven wordt.

Inpandige huisvesting op het eigen bedrijf is het meest wenselijk volgens de gemeenten. Uit het onderzoek onder de gemeenten blijkt verder dat het wenselijk is om tijdelijke huisvesting, zoals units, toe te blijven staan. De voorkeur van de werkgever is echter om buitenlandse werknemers te huisvesten in reguliere woningen. De gemeenten zien dit liefst bij het bedrijf en zeker niet in de bebouwde kom. Met huisvesting in reguliere woningen wordt niet bedoeld dat er twintig mensen in een woning worden gehuisvest. Een normale gezinssituatie is in deze het uitgangspunt. Vanuit humaan en maatschappelijk oogpunt is dit de beste oplossing. Een aantal gemeenten zijn van mening dat buitenlandse werknemers niet weggestopt moeten worden in het buitengebied of op industrieterreinen. Anderen gemeenten zijn van mening dat huisvesting juist in het buitengebied plaats moet vinden. In het beleid van de gemeenten worden tijdelijke units toegestaan. Vier gemeenten vinden tijdelijke units echter niet wenselijk. De voornaamste reden hiervoor is landschapsvervuiling. Wat betreft tijdelijke units zijn niet alle gemeenten het met elkaar eens. Daarnaast geven bijna alle gemeenten aan dat de tijdelijkheid van de units niet gehandhaafd kan worden. Toch zijn units zeer geschikt om de tijdelijke vraag naar huisvesting op te vangen, een goede handhaving/wetgeving is wel noodzakelijk.

Binnen de Regio Rivierenland is er slechts één gemeente die een actief handhavingsbeleid voert. Deze gemeente heeft duidelijk prioriteit gegeven aan de huisvestingsproblematiek. Zo worden de ondernemers aangeschreven, worden er informatieavonden georganiseerd en gaat men langs bij ondernemers die niet op het schrijven reageren. De meeste andere gemeenten geven aan dat handhaving niet de prioriteit heeft of dat er geen geld voor is. Terwijl door handhaving slechte huisvesting voorkomen kan worden en ondernemers gemotiveerd worden om hun werknemers legaal en veilig te huisvesten.

Evaluatie beleidshandreiking

Over het algemeen is de beleidshandreiking toereikend om het tijdelijke huisvestingsvraagstuk op te lossen. Om de vraag van de jaarrond huisvesting op te lossen is het nodig het maximum van de

zes maanden waarin logies verleend mag worden, verhoogd wordt. Het is goed dat de huisvesting zo veel mogelijk binnen eigen bedrijf en/of bedrijfsgebouwen plaatsvindt.

Wanneer er toch tijdelijke woonvoorzieningen (woonunits, (sta)caravans, etc.) nodig zijn om de arbeidspiek op te vangen is een maximumtermijn van vier maanden genoeg om de arbeidsmigranten op te vangen. De grootste arbeidsbehoefte duurt ongeveer twee tot drie maanden (fruitteelt). Ook voor andere sectoren is het maximum van vier maanden genoeg om de arbeidspieken op te vangen. Wel moet er gecontroleerd worden of de tijdelijke woonvoorzieningen na deze vier maanden verwijderd zijn.

In tabel 11, eerder in dit rapport weergegeven, is te zien dat de arbeidsbehoefte in Regio Rivierenland sterk verschilt per subsector en per maand. In verschillende teelten is de behoefte aan arbeid jaarrond, bijvoorbeeld in de champignon-, paprika- en sierteelt. De huisvesting van de arbeidsmigranten die in deze sectoren werkzaam zijn, zal over het algemeen ook jaarrond zijn, of in ieder geval voor langere tijd. Deze arbeidsmigranten zijn in de meeste gevallen aan het werk via een uitzendbureau en worden vaak via het uitzendbureau gehuisvest. Omdat er een behoorlijk aantal malafide uitzendbureaus aan het werk is, zou de controle hierop verhoogd moeten worden. Bonafide uitzendbureaus hebben hun zaken namelijk beter op orde en zorgen ook voor betere huisvesting van arbeidsmigranten. Controle zorgt voor meer bonafide uitzending.

De meeste tijdelijke arbeidsmigranten zijn in de zomer en het najaar aanwezig, zoals in de boom- en fruitteelt. Het gaat hier om grote aantallen, die allemaal voor een aantal weken, met een maximum van drie maanden, gehuisvest dienen te worden. Hierdoor is het moeilijker om voor deze mensen een geschikte huisvestingslocatie te vinden. Deze werknemers worden vaak op het bedrijf zelf gehuisvest, wat veel problemen oplevert, vanwege deze grote aantallen. Een mogelijkheid is om voor deze weken tijdelijke huisvesting op de locatie van de werkgever toe te staan in de vorm van woonunits. Een nadeel van woonunits is dat deze niet opgeslagen kunnen worden, maar ieder jaar gehuurd moeten worden, omdat ze niet jaarrond mogen blijven staan. Een optie hiervoor is om caravans toe te staan als tijdelijke huisvesting (dit is nu ook al het geval), deze caravans zijn makkelijker te verwijderen na de piekperiode en zorgen dus voor minder overlast. Een andere mogelijkheid is dat vergunningen van werkgevers verruimd worden, mits zij een bepaalde bedrijfsgrootte hebben (goede onderbouwing), waardoor een grotere in pandige huisvesting mogelijk is of het toelaten van goede eigen initiatieven van werkgevers.

Knelpunten

Uit het onderzoek zijn diverse knelpunten naar voren gekomen. Het voornaamste knelpunt is de handhaving van het beleid. De meeste gemeenten geven geen hoge prioriteit aan het handhaven van tijdelijke huisvesting. Bij de gemeente die wel een actief handhavingsbeleid voert met betrekking tot huisvesting staat deze problematiek hoog op de politieke agenda. Bij andere gemeenten is dit niet het geval. Voorkomende situaties worden gedoogd en er wordt alleen opgetreden bij klachten en onveilige situaties. Hierdoor wordt de huisvesting van tijdelijke werknemers niet verbeterd. De handhaving van het beleid moet in alle gemeenten hetzelfde zijn.

Een ander knelpunt is de tijdelijke plaatsing van units. Volgens een aantal gemeenten is dit praktisch niet uitvoerbaar. De twee belangrijkste argumenten hiervoor zijn;

- Tijdelijkheid van de units is niet praktisch controleerbaar;
- De handhavingprocedure duurt te lang, voordat de units gedwongen weggehaald worden begint het nieuwe oogstseizoen.

Ook het in pandig huisvesten van buitenlandse werknemers is een knelpunt. De meningen van de gemeenten hierover zijn verdeeld. Gemeenten geven aan dat veel ondernemers niet aan de eisen van het bouwbesluit kunnen voldoen. Dit komt veel voor bij oudere bestaande bebouwing. In principe kan iedere ondernemer aan de eisen voldoen, maar is dit een kwestie van verbouwen, maar dit kost veel geld.

De problemen die bij de huisvesting naar voren komen worden vaak op de gemeenten afgeschoven. Zij maken en handhaven het beleid. Werkgevers moeten zich houden aan dit beleid en spelen dus ook een belangrijke rol in de handhaving. Deze rol wordt vaak onderschat door de werkgevers zelf. Dit blijkt ook uit gesprekken met de gemeenten. Werkgevers moeten zich meer bewust worden van hun rol in de huisvestingsproblematiek. Zo kunnen zij voordelen hebben bij het goed huisvesten van tijdelijke werknemers. Deze komen terug en werkgevers zijn veel minder tijd en geld kwijt aan het inwerken.

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

- De totale behoefte aan arbeidsmigranten in de agrarische sector bedraagt ongeveer 6752 werknemers per jaar. De grootste piek zit in de fruitteelt, tijdens de oogst (september/oktober). De overige sectoren hebben een constantere arbeidsbehoefte.
- Het aantal buitenlandse werknemers dat in zich binnen de gemeenten heeft gevestigd is niet bekend bij de gemeenten zelf. Veelal staan ze niet geregistreerd in de Gemeentelijke Basisadministratie of is dit niet bekend bij de afdelingen ruimtelijke ordening en handhaving, omdat dit niet verplicht is voor een periode van minder dan vier maanden.
- Het huisvestingsbeleid is in de meeste gevallen overgenomen van de beleidshandreiking, maar is vaak wel aangepast aan de behoeften van de gemeenten.
- Streng handhaving is voor de meeste gemeenten praktisch niet mogelijk. Dit specifieke onderwerp staat (op één gemeente na) niet hoog op de politieke agenda. Capaciteit en prioriteit wordt niet aan huisvesting van arbeidsmigranten gegeven en vaak zijn de budgetten beperkt.
- Er wordt alleen opgetreden indien er klachten van overlast binnenkomen wanneer er zich onveilige en inhumane situaties voordoen.
- Ondernemers kloppen weinig aan bij de gemeente als het gaat om de huisvesting van hun buitenlandse werknemers. Dit is terug te zien in het aantal aanvragen dat er bij de diverse gemeenten binnenkomt, maar ook aan het feit dat ondernemers niet gemotiveerd zijn om hun werknemers goed te huisvesten, aangezien er hoge kosten verbonden zijn aan de investering voor faciliteiten en voorzieningen.
- De beleidshandreiking is nog steeds toereikend, mits er een aantal kleine aanpassingen gedaan worden.

Aanbevelingen

- Alle gemeenten hebben de regionale beleidshandreiking gebruikt voor het maken van hun eigen beleid. De uitvoering van het beleid is echter voor alle gemeenten verschillend. Het is belangrijk dat alle gemeenten zoveel mogelijk dezelfde aanpak gebruiken om het beleid uit te voeren. Gemeenten moeten leren van elkaar.
- Het is niet nodig om een nieuwe handreiking op te stellen. Wel is het verstandig de handreiking meer up-to-date te maken met recente cijfers.
- Blijf tijdelijke woonunits op bedrijven toestaan. Met name in de fruitteelt zou dit de grote arbeidspiek op kunnen vangen. Unit worden steeds goedkoper, waardoor het een goede en realistische oplossing is voor de huisvesting. Units kunnen goed afgestemd worden op het bedrijf (grootte, soort bedrijf, benodigd personeel), mits dit met een vergunning toegestaan wordt. Hierdoor wordt de controle ook makkelijker. Het is belangrijk dat deze units passen in het landschap, dus bij voorkeur worden geplaatst binnen het bouwblok en achter de voorgevel.
- Om de vraag naar de jaarrond huisvesting op te lossen moeten goede initiatieven van ondernemers ondersteund worden. Voorbeelden zijn logieslocaties en hotels. Vaak is het toestaan van deze initiatieven in strijd met het ruimtelijk beleid. Mits goed onderbouwd en overwogen, kan afgeweken worden van het beleid.

- Huisvesting op het bedrijf moet op een passende manier plaatsvinden. Er moeten goede oplossingen worden bedacht. Hiervoor is een goede controle en handhaving noodzakelijk.
- Door het toepassen van vergunningen op huisvesting van arbeidsmigranten en een strengere controle hierop, worden ook de hoeveelheid arbeidsmigranten en de plaatsen waar zij gehuisvest worden overzichtelijker. Zorg dat vergunningen overeenkomen met de behoefte van een bedrijf, bijvoorbeeld door te kijken naar de grootte van het bedrijf of een SAAB-advies aan te vragen. Ook wordt permanente huisvesting zo tegen gegaan. Door de nieuwe wet (RNI) wordt registratie verplicht, waardoor meer zicht komt op getallen. Bij twijfel is dit ook beter controleerbaar.
- Stimuleer en realiseer goede initiatieven die zorgen voor vermindering van overlast door arbeidsmigranten, zoals ontmoetingsplekken.

Referenties

ABN Amro, 2007. Zachtfruit: gezonde kansen in de zachtfruit-sector. 20 p.

Anoniem, 2007. Huisvesting van tijdelijke buitenlandse arbeidskrachten in de land- en tuinbouw. Beleidshandreiking. 9 p.

Commissie Lessen Uit Recente Arbeidsmigratie, 2011. Arbeidsmigratie in goede banen. Eindrapport. Kst-32680-4. 117 p.

Heijerman-Peppelman, G. & Roelofs, P.F.M.M., 2010. Kwantitatieve informatie fruitteelt. Praktijkonderzoek Plant en Omgeving, Randwijk.

Jukema, G., Ruijs, M., 2011. Economische ontwikkeling en kracht tuinbouwclusters *Betuwse Bloem*. LEI-nota 11-006. 57 p.

LEI, 2010. Land- en tuinbouwcijfers 2010. P 256.

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, 2010. Kwantitatieve Informatie Akkerbouw en Vollegrondsgroententeelt 2009. Praktijkonderzoek Plant & Omgeving, Lelystad. 280 p.

Silvis, H.J., de Bont, C.J.A.M., Helming, J.F.M., van Leeuwen, M.G.A., Bunte, F. & van Meijl, J.C.M., 2009. De agrarische sector in Nederland naar 2020; Perspectieven en onzekerheden. Landbouwkundig Economisch Instituut, Wageningen. Rapport 2009-021, 132 p.

Vermeulen, P.C.M., 2010. Kwantitatieve informatie Glastuinbouw. Wageningen UR Glastuinbouw, Bleiswijk.

ACHTERBLAD, VERKRIJGBAAR KANTOOR HAS KENNISTRANSFER
(Dikker gebroken wit/ licht geel papier)